

Buitenlandse Zaken

Onderwijs en personeel in Vlaanderen

sbo

Sectorbestuur
Onderwijsarbeidsmarkt

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1 Organisatie	6
1.1 Financiering	
1.2 Toezicht	
2 Onderwijssysteem	7
2.1 Voorschoolse kinderopvang	
2.2 Primair onderwijs	
2.3 Secundair onderwijs	
2.4 Tertiair onderwijs	
3 Onderwijspersoneel	9
3.1 Functies	
3.2 Arbeidvoorwaarden	
3.3 Training	
3.4 Waardering beroep	
3.5 Organisatiegraad	
4 Onderwijsarbeidsmarkt	11
4.1 Maatregelen en ideeën	
5 Tot slot	12
Noten	13
Bronnen	13
Literatuur	
Websites	
Bijlage	16

Inleiding

België is een federale staat, opgebouwd uit tien provincies, drie Gewesten en drie Gemeenschappen: Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het federale parlement en de regering zijn verantwoordelijk voor onder meer de sociale zekerheid, justitie, defensie, openbare veiligheid en ordehandhaving. De Gewesten houden zich voornamelijk bezig met economische aangelegenheden, zoals leefmilieu, economie, infrastructuur, werkgelegenheid en landbouw. Daarnaast kent België drie zogenaamde Gemeenschappen: de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap. De bevoegdheid voor onderwijs ligt bijna volledig bij de Gemeenschappen. Verder zijn ze verantwoordelijk voor de culturele, taal- en persoonsgebonden aangelegenheden. De Gewesten en Gemeenschappen hebben alle een eigen parlement en regering. In Vlaanderen zijn de Gemeenschap en het Gewest gefuseerd en is er dus maar één parlement en regering.¹

België heeft ruim tien miljoen inwoners, waarvan 58 procent Vlaams is, 31 procent Waals en elf procent een combinatie van beide is of een andere achtergrond heeft (bijna negen procent van de totale bevolking is allochtoon). De bevolking van België is een stuk vergrijsder dan de Nederlandse: ruim 17 procent van de Belgische bevolking is ouder dan 65, terwijl dat percentage in Nederland minder dan 14 bedraagt.²

Vanwege de organisatie van de Belgische staat is het onderwijssysteem en de situatie op de onderwijsarbeidsmarkt niet hetzelfde in Vlaanderen en Wallonië. Deze factsheet beschrijft alleen het onderwijs en personeel in Vlaanderen.

Hoewel Vlaanderen, na een periode van grote tekorten, nu een wat meer rustige onderwijsarbeidsmarkt kent, zijn in de grote steden de problemen nog volop aanwezig. De scholen slagen er hier niet in om startende leraren lang vast te houden. Vlaanderen heeft inmiddels verschillende maatregelen ingevoerd om lesgeven in de steden aantrekkelijker te maken.

De verwachting is dat de komende jaren de vraag en het aanbod van leraren goed op elkaar zal gaan aansluiten en er in sommige gevallen zelfs een overschot kan gaan ontstaan.

I Organisatie

Sinds de grondwetsherziening van 1988 valt het onderwijs onder de bevoegdheden van de Gemeenschappen. Wel houdt de federale overheid de verantwoordelijkheid voor leerplicht, minimale exameneisen en beheer van het pensioenstelsel van het onderwijzend personeel. De overige onderwijsaangelegenheden vallen in Vlaanderen onder het parlement, de regering en de minister van Onderwijs en Vorming.³ Scholen zijn vrij in de keuze van de onderwijsmethoden, leerplannen en lesrooster en stellen het onderwijspersoneel aan.

1.1 Financiering van het onderwijs

De uitgaven voor onderwijs zijn in heel België 10,6 procent van de totale uitgaven en 5,5 procent van het BNP. In Vlaanderen werd in 2000 42 procent van de Vlaamse begroting aan onderwijs besteed en 4,4 procent van het Bruto Regionaal Product.

De Gemeenschap financiert het gemeenschapsonderwijs en de salarissen van het onderwijspersoneel en subsidieert de scholen van het gesubsidieerd onderwijs.⁴

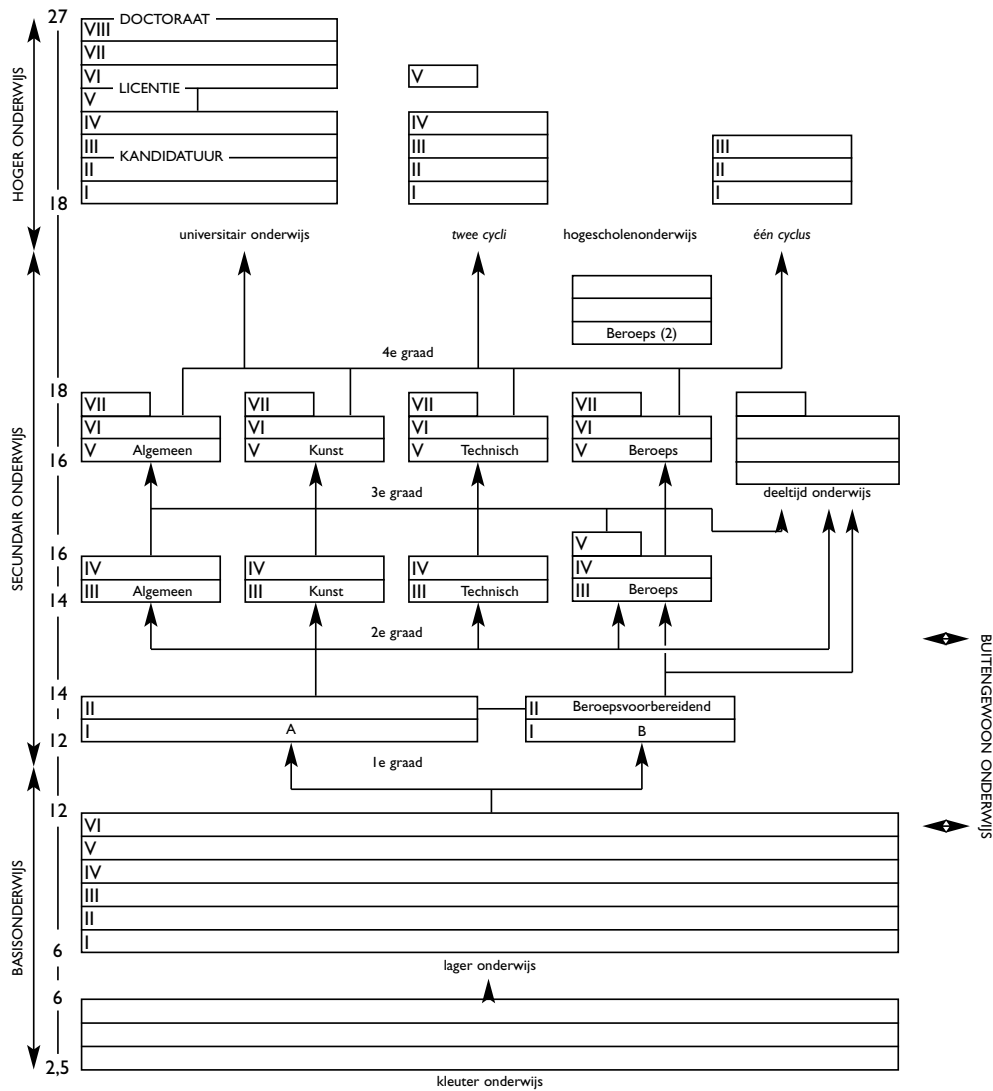
1.2 Toezicht

De *Onderwijsinspectie van de Vlaamse Gemeenschap* houdt in opdracht van de Vlaamse overheid toezicht op de kwaliteit van het onderwijs.

2 Onderwijssysteem⁵

Leerlingen zijn leerplichtig van 6 tot 18 jaar, maar vanaf 16 jaar mogen ze deeltijd onderwijs volgen. De wet op de leerplicht staat ook thuisonderwijs toe.

De scholen die een subsidie van de overheid ontvangen zijn gratis.

Figuur 1: Het onderwijssysteem in Vlaanderen

Bron: Onderwijs in Vlaanderen, Departement Onderwijs⁷

Het onderwijs in Vlaanderen is gegroepeerd in drie onderwijsnetten:

- Het *gemeenschapsonderwijs* is het officiële, neutrale onderwijs dat onder verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid valt. (14,6 procent van de leerlingen);
- Het *gesubsidieerd officieel onderwijs* is het officiële, neutrale onderwijs dat door de provincies en gemeenten wordt verzorgd. (16,5 procent van de leerlingen);
- Het *gesubsidieerd vrij onderwijs* wordt door privé-personen of verenigingen georganiseerd en bestaat uit scholen op godsdienstige grondslag, vrije scholen en onafhankelijke scholen, zoals onder andere Steinerscholen, Freinetscholen (68,8 procent van de leerlingen)⁶. De meeste scholen in het gesubsidieerd vrij onderwijs zijn katholiek.

Moeilijk lerende kinderen kunnen naar een school voor buitengewoon onderwijs, waar 5,9 procent van de leerlingen in het basisonderwijs en 3,7 procent van de leerlingen in het secundair onderwijs ingeschreven staan. Daarnaast kunnen leerlingen met een achterstand les volgen op scholen voor regulier onderwijs, dankzij de samenwerking tussen het buitengewoon en gewoon basisonderwijs, het geïntegreerd onderwijs. De kennis en ervaring uit het buitengewoon onderwijs wordt gebruikt bij de begeleiding van leerlingen. De Vlaamse overheid stelt extra geld beschikbaar voor het oplossen van leerproblemen bij bepaalde doelgroepen. Wanneer er vier of meer leerlingen van buitenlandse komaf met een taalachterstand op een school zitten, kan de school bijvoorbeeld extra taalonderwijs aanbieden.

2.1 Voorschoolse opvang

Vanaf twee en een half jaar kunnen kinderen naar het gratis kleuteronderwijs.

2.2 Primair onderwijs

Het lager onderwijs bestaat uit zes leerjaren. Leerlingen volgen het onderwijs in jaarklassen, onder begeleiding van een klassenleraar. Het merendeel van de scholen biedt ook kleuteronderwijs aan. De meeste scholen zijn gemengd, alleen in het gesubsidieerd vrij onderwijs zijn een aantal ongemengde scholen: er zijn 15 jongensscholen en 19 meisjesscholen op een totaal van 2.189 scholen.

De scholen mogen zelf bepalen hoe ze de zes schooljaren indelen. Ze proberen meer te differentiëren, door onder andere leerlingen in groepjes of juist individueel te laten werken en vaste tijd vrij te maken voor moeilijk lerende kinderen. Aan het eind van het schooljaar worden de leerlingen beoordeeld.

Scholen hebben een grote vrijheid in het organiseren van het onderwijs waardoor ze het rooster en de inhoud van het onderwijs kunnen aanpassen aan de behoeften van de leerlingen.

2.3 Secundair onderwijs

Het secundair onderwijs bestaat uit een basisvorming en een specialisatiefase en is opgebouwd uit graden, onderwijsvormen en studierichtingen. De eerste graad duurt twee jaar en de meeste lessen worden besteed aan basisvorming.

Vanaf de tweede graad zijn er vier verschillende onderwijsvormen:

- Het Algemeen Secundair onderwijs (ASO) is een ruime algemene opleiding die als basis dient voor het volgen van het hoger onderwijs (39,3 procent van de leerlingen);
- Het Technisch Secundair Onderwijs (TSO) bestaat uit algemene en technisch theoretische vakken en praktijkvakken. Hierna kan de leerling een beroep uitoefenen of overstappen naar het hoger onderwijs. (31,8 procent van de leerlingen);
- Het Kunstsecundair Onderwijs (KSO) is een algemene opleiding met specifieke aandacht voor kunstbeoefening, waarna de leerling een beroep kan uitoefenen of kan doorstromen naar het hoger onderwijs. (1,7 procent);
- Het Beroepssecundair Onderwijs (BSO) is een praktijkgerichte opleiding voor een specifiek beroep. (27,2 procent van de leerlingen).

In de derde graad kan de leerling zich nog verder specialiseren. Na zes jaar secundair onderwijs behaalt de leerling het diploma.

Vanaf 15 of 16 jaar kan de leerling overstappen naar het deeltijds beroepssecundair onderwijs. De leerling volgt vijftien uur les per week en loopt daarnaast stage.

2.4 Tertiair onderwijs

Er zijn 29 hogescholen in Vlaanderen. Deze ontvangen een bedrag voor algemene uitgaven en voor de bekostiging van het personeel. Ze hebben vrij veel autonomie.

De hogescholen bieden basisopleidingen (drie tot vier jaar) en voortgezette opleidingen (minimaal één studiejaar) aan. De basisopleiding van één cyclus duurt drie jaar en is een beroepsopleiding. De basisopleidingen van twee cycli zijn van academisch niveau. De voortgezette opleidingen sluiten aan op de basisopleidingen.

Vlaanderen telt zes universiteiten. De universiteiten bieden basisopleidingen van twee cycli aan. De eerste cyclus duurt twee tot drie jaar en wordt afgesloten met het kandidaatsdiploma. De tweede cyclus duurt eveneens twee jaar en wordt afgerond met het diploma licentiaat. Daarna kan de student een voortgezette academische opleiding volgen om zich verder te specialiseren.

Lerarenopleiding

Er zijn verschillende opleidingen voor leraren. De hogescholen verzorgen de volgende:

- *De initiële lerarenopleiding van één cyclus (3 jaar)* leidt studenten op tot kleuterleraar, leraar basisonderwijs of leraar in de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs. In het studiejaar 1999/2000 volgden 16.095 studenten hier onderwijs;
- *De initiële lerarenopleiding van twee cycli* is een opleiding van academisch niveau waarmee de student ook aan de derde en vierde graad van het secundair onderwijs kan lesgeven. De opleiding is opgebouwd uit een algemeen deel en een vakinhoudelijk deel. In het studiejaar 1999/2000 stonden 409 studenten ingeschreven;
- *De voortgezette lerarenopleiding* kan de student volgen na het afronden van de initiële lerarenopleiding, met als doel de mobiliteit in het vak leraar te vergroten. Zo kan bijvoorbeeld een kleuterleraar de bevoegdheid voor het lesgeven op het primair onderwijs halen. Hiervan maakten in 1999/2000 926 studenten gebruik van.

Aan de universiteiten wordt de *academische lerarenopleiding* aangeboden. Studenten die de academische lerarenopleiding hebben afgerond mogen lesgeven in een bepaald vak aan de derde en vierde graad van het secundair onderwijs. (3149 studenten in 2000/2001)

Ten slotte behalen jaarlijks zo'n 3000 studenten het *Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid (de GPD-opleiding)* aan de Centra voor Volwassenenopleiding (twee tot vier jaar). Ze hebben hiermee de bevoegdheid om in het secundair onderwijs les te geven.

3 Onderwijspersoneel

3.1 Functies

In Vlaanderen bestaan de volgende functies op de scholen:

- *kleuteronderwijzer*;
- *onderwijzer*;
- *taakleraar*: een leraar die door middel van specifieke en sterk geïndividualiseerde activiteiten leerlingen met (leer)problemen bijstaat;
- *technisch adviseur/coördinator*: begeleidt leraren bij technische vakken en beroepspraktijken;
- *intern pedagogisch begeleider*: is verantwoordelijk voor het pedagogische beleid en de leerlingen begeleiding;
- *adjunct-directeur*;
- *directeur*.

3.2 Arbeidsvoorwaarden

Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor het personeelsbeleid en is de werkgever van de leerkrachten. De rechten en plichten van leraren zijn vastgelegd in de zogeheten decreten voor het gemeenschapsonderwijs en het gesubsidieerd onderwijs. Leraren moeten 720 dagen in dienst zijn om een vaste aanstelling te krijgen. Als ze deze eenmaal hebben, verliezen ze hun baan niet snel. Wanneer er onvoldoende werk is, kan de leraar naar een andere school worden overgeplaatst. Dit gaat in praktijk ten koste van startende leraren die vaak op tijdelijke vacatures reageren.

De regering heeft een lijst opgesteld van taken die niet tot de functie van de leerkracht mogen behoren. Er zijn functiebeschrijvingen voor het primair en secundair onderwijs, waarin de directeur en de leraar jaarlijks de taken en prestaties van de leraar vastleggen. In de toekomst zullen leraren van het secundair onderwijs ook jaarlijks beoordeeld worden aan de hand van deze functiebeschrijving.

Een op de drie leraren werkt deeltijd. Het aantal lessen varieert per functie; zo staat een leraar in het basisonderwijs minimaal 24 en maximaal 27 uur voor de klas. In het secundair onderwijs loopt het aantal lessen meer uiteen: leraren beroepsonderwijs staan bijvoorbeeld 29 tot 30 uur voor de klas terwijl algemene leraren slechts 20 tot 22 uur lesgeven. Er is altijd een minimum en maximum aantal uren vastgesteld. De uren die hiertussen liggen zijn de zogeheten *plage-uren*, die binnen de voltijdse betrekking vallen en kunnen worden gebruikt voor extra taken. Deze flexibiliteit moet de scholen extra ruimte geven bij het inzetten van het personeel. De contacten met ouders en collega's moet buiten de lessen plaatsvinden.

Leraren zijn pensioengerechtigd wanneer ze zestig jaar zijn. Ze mogen wel al op hun 58e vervroegd stoppen met werken. De hoogte van het salaris van leraren is afhankelijk van het aantal dienstjaren. Na 25 jaar is het maximumsalaris bereikt.

3.3 Training

De Vlaamse Gemeenschap stelt ieder jaar ongeveer 90 tot 95 euro per leraar ter beschikking voor nascholing. Daarnaast hebben ook scholen zelf en de Vlaamse regering middelen vrijgemaakt voor nascholing. Zo financiert de overheid in het schooljaar 2003/2004 nascholingsprojecten rond het thema 'de zorgzame school'.

3.4 Waardering beroep

De Vlaamse bevolking is zeer tevreden over de leraren. Toch heerst er de gedachte dat de meerderheid van de bevolking geen positief oordeel heeft. Zo ontstaat er onterecht een negatieve beeldvorming over het beroep.

De leraren zelf waarderen hun beroep ook. Ze verwachten wel dat ze door de bevolking niet zo positief beoordeeld worden. Als negatieve aspecten noemen zij de werkdruk en de eisen die de huidige maatschappij aan ze stelt.⁸

3.5 Organisatiegraad

De vakbonden voor leraren maken deel uit van drie grote algemene vakcentrales: het Algemeen Christelijk Verbond (ACV), Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV), Algemene Centrale der Liberale Vakverbonden (ACLVB).

Leraren kunnen lid worden van de volgende bonden:

- COV is onderdeel van het ACV en behartigt de belangen van het personeel van het basisonderwijs van het gesubsidieerd vrij en het gesubsidieerd officieel onderwijs;

- COC is eveneens onderdeel van het ACV en is er voor leraren van het secundair onderwijs, het buitengewoon onderwijs en het hoger onderwijs;
- ACOD is een socialistische vakbond en onderdeel van ABVV, waarbinnen de Sector Onderwijs de verantwoordelijkheid draagt voor personeelsleden uit het onderwijs;
- VSOA is een liberale vakbond (onderdeel van ACLVB), waar de Groep Onderwijs is ingesteld voor het onderwijspersoneel.

De grootste onderwijsvakbonden zijn het COC, COV en ACOD; de VSOA is kleiner.

4 Onderwijsarbeidsmarkt⁹

Vlaanderen heeft lange tijd een groot tekort aan leraren gehad. De laatste jaren neemt dit tekort enigszins af. De problemen zijn het grootst in het gewest Brussel: hier verlaat vanwege de hoge werkdruk 59 procent van de leraren in het gewone basisonderwijs binnen vijf jaar het vak, terwijl dit percentage in Vlaanderen 13 bedraagt. In het secundair onderwijs kiest 67 procent van de leraren in Brussel binnen vijf jaar voor een ander vak.¹⁰

Kleuterleraren

Twee jaar geleden was er nog een overschot aan kleuterleraren, maar dat is in het schooljaar 2001/2002 een tekort geworden van 196 personen. De verwachting is dat er dankzij de toename van het aantal studenten en de verwachte afname van het aantal leerlingen over vier jaar weer een overschot aan kleuterleraren zal zijn.

Leraren basisonderwijs

De afgelopen jaren was er een groot tekort aan leraren voor het basisonderwijs. Er werden kleuterleraren ingezet om dit tekort op te vangen, maar in het jaar 2001-2002 bestond er nog steeds een tekort van 1031 leraren. Het ziet er naar uit dat dit tekort in de periode 2002-2005 om zal slaan in een overschot van 880 leraren. Dit wordt mede veroorzaakt door het feit dat veel leraren langer doorwerken. Na 2005 zullen veel van deze leraren alsnog met pensioen gaan. Het aantal leerlingen zal de komende jaren echter afnemen.

Leraren Secundair onderwijs

De tekorten in het secundair onderwijs zijn nog niet weg: het totale tekort bestaat uit 1012 fulltime banen. Bovendien is het lerarencorps in het secundair onderwijs erg vergrijsd. De verwachting is echter dat de komende jaren voldoende nieuwe leraren zullen afstuderen en het huidige tekort over enkele jaren in sommige regio's zelfs een overschot zal worden.

4.1 Maatregelen en ideeën¹¹

- *Vervangingspool*: de vervangingspool is een bestand van leraren die een baan zoeken. Als een leraar zich opgeeft voor deze pool, is hij verzekerd van een baan gedurende één schooljaar. De leraar geeft aan in welke regio hij wil werken, in welke functie en op welk type school. Binnen die regio kunnen de scholen een beroep doen op de leraar wanneer een collega moet worden vervangen. Als er geen vervangingstaken zijn, houdt de leraar zich bezig met pedagogische taken in zijn 'thuischool'. Het ministerie van Onderwijs betaalt het salaris van de leraren. Niet alle scholen nemen deel aan de vervangingspool: 50 procent van de scholen in het basisonderwijs en 58 procent in het secundair onderwijs doet dat wel. De vervangingspool kan niet volledig voldoen aan de vraag, hetgeen een indicator is voor het huidige tekort.¹²
- Leraren uit beroepssegmenten waar voldoende arbeidsreserves aanwezig zijn, worden omgeschoold; kinderverzorgers geven bijvoorbeeld les in het kleuteronderwijs en kleuterleraren in het basisonderwijs.

Opleiden

- Ter voorbereiding op het vak krijgen de studenten langere stageperiodes (twee maanden) tijdens de lerarenopleiding.

Arbeidsvoorwaarden

- *Herindiensttreding*: sinds 2000 is het mogelijk om tijdelijk uit een verlof of pensioen terug te keren in actieve dienst. Hiervan wordt niet veel gebruik gemaakt;
- Leraren uit Brussel ontvangen een extra bijdrage;
- *Uitstapleeftijd*: om te voorkomen dat er de komende jaren te veel leraren met vervroegd pensioen zouden gaan, is in 2002 de uitstapleeftijd van 55 naar 58 jaar verhoogd. Er is wel een overgangsregeling ontwikkeld voor mensen die in 2002 50 jaar of ouder waren;
- *Lerarenkaart*: het Ministerie van Onderwijs geeft alle leraren een lerarenkaart, waarmee ze korting krijgen op diverse (culturele) evenementen;
- Het is financieel aantrekkelijk gemaakt om overuren te declareren.

Werven

- De Vlaamse overheid is in 2001 een wervingscampagne voor studenten gestart.

Extra personeel

- Vanaf 2000 beschikt iedere school over een 'puntenenveloppe', extra financiële ruimte afhankelijk van het aantal leerlingen, waarmee extra personeel kan worden aangetrokken en leraren binnen de school minder les kunnen geven.

5 Tot slot

Naar aanleiding van een loonstudie en de evaluatie van de lerarenopleiding noemt de OECD-studie¹³ nog een aantal mogelijke maatregelen om het beroep aantrekkelijker te maken:

- het aanpassen van de lerarenopleiding: realistische basiscompetenties;
- goede aanvangsbegeleiding en nascholing van de leraar realiseren;
- meer differentiatie in de onderwijsloopbaan;
- meer ondersteunend personeel.

september 2004

Noten

- ¹ België, een federatie van gewesten en gemeenschappen, <http://www.vlaamsparlement.be/>.
- ² CIA World Factbook, Belgium.
- ³ Onderwijsontwikkelingen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, september 2001.
- ⁴ World Data on Education, Unesco, Belgium.
- ⁵ <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsinvlaanderen/onderwijsinVlaanderen.pdf>.
- ⁶ Cijfers gelden voor het schooljaar 1998-1999, primair en secundair onderwijs.
- ⁷ <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsinvlaanderen/onderwijsinVlaanderen.pdf>.
- ⁸ Aantrekken, ontwikkelen en behouden van leraren, Thematic Review OECD, Vlerick Leuven Gent management School, september 2002.
- ⁹ Arbeidsmarktrapport basisonderwijs en secundair onderwijs, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, januari 2003.
- ¹⁰ Arbeidsmarktrapport basisonderwijs en secundair onderwijs, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, januari 2003.
- ¹¹ Aantrekken, ontwikkelen en behouden van leraren, Thematic Review OECD, Vlerick Leuven Gent management School, september 2002.
- ¹² zie: <http://www.ond.vlaanderen.be/pool/>.
- ¹³ Aantrekken, ontwikkelen en behouden van leraren, Thematic Review OECD, Vlerick Leuven Gent management School, september 2002.

Bronnen

Literatuur

- Ceuppens, E., Henderickx, E., Janvier, R. en De Prins, P. (2001) Differentiële beloningsalternatieven in het onderwijs gewikt en gewogen. In *Tijdschrift voor onderwijsrecht en onderwijsbeleid* (2001-2002/5-6, blz. 468-481), <http://www.onderwijsrecht.be/TijdschriftPDF.asp?TPNummer=22>
- Eurydice (2003), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report I, *Initial training and transition to working life*, Brussels: European Commission.
- Eurydice (2003), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report II, *Supply and demand*, Brussels: European Commission.
- Eurydice (2003), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report III, *Working conditions and pay*, Brussels: European Commission.
- Eurydice (2004), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report IV, *Keeping teaching attractive for the 21st century*, Brussels
- Interfacultair Departement voor Lerarenopleiding van de Vrije Universiteit Brussel (2003), *De Leraar. Een duizendpoot?* DLO Cahier 2003 <http://www.vub.ac.be/IDLO/media/cahierPDF/Cahier02.pdf>
- McKenzie, P., Emery, H., Santiago, P. en Sliwka, A. *Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers Country Note: The Flemish Community of Belgium* OECD <http://www.oecd.org/dataoecd/52/61/32023762.pdf>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2001) *Onderwijsontwikkelingen*, Brussel.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2001), *Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs*, Brussel.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2001), *Onderwijs in Vlaanderen, een brede kijk op het Vlaamse onderwijslandschap*, Brussel.
<http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsinvlaanderen/onderwijsinVlaanderen.pdf>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs (2001) *Arbeidsmarktrapport basis- en secundair onderwijs*, Brussel.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs (2003) *Arbeidsmarktrapport basis- en secundair onderwijs*, Brussel. <http://www.ond.vlaanderen.be/berichten/2003pers/arbeidsmarktrapport3feb.htm>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2003) *Beleidsbrief onderwijs en vorming 2002–2003*. van de website gehaald op 15 december 2003, <http://www.ond.vlaanderen.be/schooldirect>

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2001) *Een nieuw integraal beloningsbeleid voor het onderwijspersoneel. Eerste fase: vergelijkende loonstudie en eerste aanbevelingen*
http://www.ond.vlaanderen.be/schooldirect/Bijlagen/loonstudie_volledig.pdf

OECD (2003), *Education at a Glance, OECD Indicators*, Parijs

OECD (2002), *Education Policy Analysis*, Parijs

OECD (2003), *Education Policy Analysis*, Parijs

Unesco (2003) *World Data on Education*, Belgium, V ed.

Verhoeven, J.C. & Dom, L. (2001). *Vlaams Eurydice-rapport 2000: Overzicht van het onderwijsbeleid en de onderwijsorganisatie in Vlaanderen*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.

Vlerick Leuven Gent management School (2003) *Aantrekken, ontwikkelen en behouden van leraren*, Thematic Review OECD.

Websites

Overheid

Vlaamse Parlement → <http://www.vlaamsparlement.be>

Departement Onderwijs, ministerie van de Vlaamse gemeenschap → <http://www.ond.vlaanderen.be/>

Onderwijsinspectie → <http://www.onderwijsinspectie.be/>

Vlaamse Onderwijsraad → <http://www.vlor.be/index.html>

Onderwijs

Basisonderwijs → <http://www.ond.vlaanderen.be/basisonderwijs/>

Secundair onderwijs → <http://www.ond.vlaanderen.be/secundair/>

Gemeenschapsonderwijs → <http://www.argo.be>

Eurydice Database over het onderwijs (2002) → <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=BN&language=VO>

Klasse → <http://www.klasse.be/splash/html.taf>

Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs → <http://ond.vsko.be/>

Onderwijsarbeidsmarkt

Lerarenpool → <http://www.ond.vlaanderen.be/pool>

OECD: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers → http://www.oecd.org/document/9/0,2340,en_2649_34521_11969545_1_1_1_37455,00.html

Leraren

Lerarenkaart → <http://www.lerarenkaart.be/info/default.aspx>

Vereniging Vlaamse Leerkrachten → <http://www.vvl-onderwijs.be/>

Vakbonden

ACOD Onderwijs → <http://www.acodonderwijs.be/>

COV - Christelijk Onderwijzersverbond → <http://www.cov.be/>

COC - Christelijke Onderwijs Centrale → <http://www.coc.be>

VSOA - Vrij syndicaat van het openbaar ambt → <http://www.vsoa.be>

Bijlage: Het onderwijs en de leraar in België, vergeleken met Nederland

		Vlaanderen	Nederland
Jaarsalaris: start – na 15 jr – eind, in US\$, geïndexeerd volgens PPP ^A	Primair onderwijs Secundair onderwijs	24.618 – 33.047 – 39.127 24.618 – 34.475 – 42.028 (o) 30.544 – 44.085 – 52.990 (b)	27.464 – 32.750 – 39.645 28.498 – 35.055 – 43.552(o) 28.773 – 48.889 – 57.808(b)
Verh. Salaris na 15 jaar tot BBP per inwoner	Primair onderwijs Secundair onderwijs	1,34 1,40 (o), 1,44 (b)	1,14 1,22 (o), 1,70 (b)
Opleidingseisen	Primair onderwijs Secundair onderwijs	Lerarenopleiding van 1 cyclus, (3 jaar). Lerarenopleiding van 2 cycli (5 jaar), voortgezette lerarenopleiding, getuigschrift pedagogische bekwaamheid.	pabo (4 jaar) 2e graads: hbo-lerarenopl. 1e graads hbo-lerarenopl wo: master (4jr) plus aanvullende lerarenopl (1jr)
Leeftijdopbouw: procent ouder dan 49 ^B	Primair onderwijs Secundair onderwijs	21,4 29,9	23,2 37,1
Percentage vrouwen in 2002 ^C	Primair onderwijs Secundair onderwijs (b)	78,1 58	77,6 41,1
Percentage afgestudeerde leraren dat niet voor vak kiest			10 procent (pabo) 36 (nlo/ulo) (2000)
Aantal lessen	Primair onderwijs Secundair onderwijs	831 694	930 867
Totaal aantal werkuren	Primair onderwijs Secundair onderwijs		1559 1659
Aantal werkweken		37	40
Aantal lesdagen		179	195
Aantal leerlingen per klas	Primair onderwijs Secundair onderwijs		24
Aantal leerlingen per fulltime medewerker	Primair onderwijs Secundair onderwijs	13,4 9,8	17,2 17,1
Jaarlijkse uitgaven per leerling, US \$, 2000 ^D	Primair onderwijs Secundair onderwijs	4310 6889	4325 5912
Bekostiging onderwijs, percentage BNP ^E		5,5	4,7
Onderwijs als percentage van de totale uitgaven ^F		10,6	10,7
Leerplicht		7-18 (vanaf 16 deeltijd)	5-17
Procent Fulltime leraren niet gekwalificeerd	Secundair onderwijs (b)	12,8%	
Percentage te vervullen fte's aan begin schooljaar	Primair onderwijs Secundair onderwijs	10%	

Bron: *Education at a Glance, OECD Indicators (2001)*

Toelichting: o: onderbouw
b: bovenbouw

^A PPP: Purchasing Power Parity, dit houdt in dat de lonen naar verhouding zijn omgerekend.

^{B C D E F} Cijfer geldt voor heel België.